

UČINCI STEČAJA NA PARNIČNI I OVRŠNI POSTUPAK LIKVIDACIJE TRGOVAČKOG DRUŠTVA

Raspravljaju se pitanja vezana uz procesnopravne posljedice otvaranja stečajnoga postupka, ograničavajući izlaganje na pravne učinke stečaja na parnični i ovršni postupak te postupak osiguranja. Obrađuje se pitanje dopuštenosti tužbe protiv stečajnoga dužnika s obzirom na to koji se od četiri kategorije vjerovnika stečajnoga dužnika nalazi u ulozi tužitelja. Razmatra se atrakcija nadležnosti (stvarne, mjesne, međunarodne) do koje dolazi uslijed otvaranja stečaja nad strankom u parničnom postupku. Obrađuje se prekid postupka do kojeg dolazi ex lege nastupanjem pravnih posljedica otvaranja stečajnoga postupka i preuzimanje parnica koje su bile u prekidu. Raščlanjuje se kada je ovrha (uključujući i osiguranje) dopuštena protiv stečajnoga dužnika, odnosno u kojim slučajevima je zabranjena. Razmatra se i prekid ovršnog postupka, odnosno postupka osiguranja, i njegova sudbina nakon što se ispune pretpostavke za nastavak.

1. UVOD

Stečajni postupak se provodi radi skupnoga namirenja vjerovnika stečajnoga dužnika, unovčenjem njegove imovine i podjelom prikupljenih sredstava vjerovnicima (čl. 2/1. SZ). Od zakonskih odredbi o unovčenju i raspodjeli stečajne mase može se odstupiti samo stečajnim planom (čl. 213/1. SZ). Otvaranjem stečajnoga postupka nastupaju mnogobrojne materijalnopravne i procesnopravne posljedice koje su uvjet za ostvarenje cilja stečajnoga postupka. Stoga posebno važan dio stečajnoga prava čine propisi koji uređuju pravne posljedice otvaranja stečajnoga postupka. Otvaranjem stečajnoga postupka bitno se mijenja status dužnika te njegove imovine i vjerovnika. Stečajnim zakonom pravne posljedice su podijeljene na (a) osnovne pravne posljedice (čl. 88. do 109), (b) ispunjenje pravnih poslova (110. do 126.) i (c) pobijanje pravnih radnji poduzetih prije otvaranja stečaja (čl. 127. do 144.).

Značajan segment pravnih posljedica otvaranja stečajnoga postupka čine procesnopravne posljedice koje se tiču parnica, ovršnih postupaka, postupaka osiguranja te izvanparničnih postupaka koji su u tijeku. Procesnopravne posljedice otvaranja stečajnoga postupka moraju poznavati i pravnici (suci, odvjetnici i drugi) koji se posebno i ne bave stečajnim pravom. Analizom sudske prakse može se uočiti da nedovoljno poznavanje propisa koji uređuju procesnopravne posljedice otvaranja stečajnoga postupka negativno utječe na ekonomičnost parničnih, ovršnih i drugih sudskih postupaka. Stoga nam je namjera pregledno izložiti učinke stečaja na parnični i ovršni postupak (a time i na postupak osiguranja).

2. UČINCI OTVARANJA STEČAJA NA PARNIČNI POSTUPAK

2.1. DOPUŠTENOST TUŽBE PROTIV STEČAJNOGA DUŽNIKA

2.1.1. Općenito

Parnični postupak je osnovni sistem pružanja pravne zaštite u građanskom sudskom postupku. On se primjenjuje u pravilu uvijek kad god na temelju izričitog zakonskog propisa (ili s obzirom na prirodu pravnog odnosa) nije predviđen izvanparnični (izvanparnični u užem smislu, ovršni ili stečajni) postupak.¹ Stečajni vjerovnici mogu svoje tražbine prema dužniku ostvarivati samo u stečajnom postupku (čl. 96. SZ), iz čega proizlazi da ostali vjerovnici mogu svoje tražbine ostvarivati i izvan stečajnoga postupka. Pogrešno je stoga svaku tužbu podnesenu protiv stečajnog dužnika odbaciti kao nedopuštenu. Prethodno je potrebno utvrditi radi ostvarenja koje tražbine je parnica pokrenuta. Sve dok tužitelj točno ne odredi svoj tužbeni zahtjev, ističe se u jednoj sudskoj odluci, nije moguće utvrditi ima li on svojstvo stečajnog vjerovnika, a o tome ovisi je li tužba dopuštena ili nije.²

2.1.2. Stečajni vjerovnik kao tužitelj

Tužba koju podnese stečajni vjerovnik protiv stečajnog dužnika (dakle, nakon otvaranja stečajnoga postupka), nije dopuštena, jer stečajni vjerovnici mogu svoje tražbine ostvarivati samo u stečajnom postupku. Sud kojem je tužba podnesena treba ispitati ima li tužitelj svojstvo stečajnog vjerovnika i kada su nastupile pravne posljedice otvaranja stečajnoga postupka. Stečajni vjerovnici su osobni vjerovnici dužnika koji u vrijeme otvaranja stečajnoga postupka imaju koju imovinskopravnu tražbinu prema njemu (čl. 70/1. SZ), a pravne posljedice otvaranja stečajnoga postupka nastupaju početkom dana kojega je oglas o otvaranju stečajnoga postupka istaknut na oglasnoj ploči suda (čl. 88/1. SZ). Tužba će biti nedopuštena pod uvjetom:

- da tužitelj ističe koju imovinskopravnu tražbinu (novčanu, nenovčanu, dospjelu, nedospjelu, uvjetnu, bezuvjetnu),
- da je tražbina nastala prije otvaranja stečajnoga postupka (prije dana nastupanja pravnih posljedica) bez obzira na to je li dospjela ili nije,
- da je tužba podnesena sudu nakon nastupanja pravnih posljedica otvaranja stečajnog postupka,
- da je kao tuženik označena osoba nad kojom je otvoren stečajni postupak (stečajni dužnik).

Ako su ispunjene te pretpostave, sud treba tužbu odbaciti. Sudovi ponekad donose rješenje kojim se utvrđuje da je nastupio prekid postupka, što je pogrešno. Postupak se prekida kada nastupe pravne posljedice otvaranja stečajnoga postupka (čl. 212. toč. 4. ZPP), a u ovom slučaju po prirodi stvari parnični postupak nije prekinut, jer i nije bio u tijeku u trenutku kada su nastupile pravne posljedice otvaranja stečajnoga postupka. Tužbu kao nedopuštenu trebao bi odbaciti onaj sud kojem je podnesena (arg. iz čl. 16. st. 2. ZPP). U praksi sudovi najčešće to ne čine, već se oglašavaju nenadležnim i predmet ustupaju sudu koji provodi stečajni postupak. To je i praksa Vrhovnog suda Republike Hrvatske.

2.1.3. Izlučni vjerovnik kao tužitelj

Iz odredbe prema kojoj stečajni vjerovnici mogu svoje tražbine ostvarivati samo u stečajnom postupku (čl. 96. SZ) proizlazi argumentum a contrario da ostali vjerovnici

¹ Triva-Belajec-Dika: Građansko parnično procesno pravo, "Narodne novine", Zagreb, 1986., str. 45.

² Visoki trgovački sud Republike Hrvatske (VTS RH), Pž-329/01 od 12.06.2001.

stečajnoga dužnika mogu svoje tražbine ostvarivati izvan stečajnoga postupka. To se odnosi na izlučne vjerovnike, razlučne vjerovnike i na vjerovnike stečajne mase. Izlučni vjerovnici su osobe koje na temelju kojega svoga stvarnog ili obveznog prava mogu zahtijevati da se neki predmet (stvar ili pravo) izdvoji (izluči) iz stečajne mase³ iz razloga što ne pripada stečajnom dužniku.⁴ Izlučno pravo temelji se najčešće na pravu vlasništva, ali se može temeljiti i na kojoj drugoj pravnoj osnovi (ugovor o zakupu, najmu, posudbi i sl.). Bitno je da predmet izlučnog prava ne spada u dužnikovu imovinu koja čini stečajnu masu, a pravo na izlučenje ima onaj koji po bilo kojoj pravnoj osnovi ima pravo zahtijevati da mu se stvar preda.⁵ Izlučni vjerovnici ne ostvaruju svoje pravo podnošenjem prijave stečajnom upravitelju. Njih se stečaj ne tiče. Pravo na izdvajanje predmeta utvrđuje se prema pravilima koja važe za ostvarivanje tog prava izvan stečajnoga postupka (čl. 79/1. SZ). Zahtjevi izlučnih vjerovnika ne ispituju se u stečajnom postupku i o njima stečajno vijeće nije ovlašteno donositi bilo kakvu odluku. "Izlučni vjerovnik jednostavno treba podnijeti zahtjev stečajnom upravitelju da mu preda stvar za koju smatra da ne pripada u stečajnu masu i da je on ima pravo po nekoj pravnoj osnovi zahtijevati, pa ako stečajni upravitelj odbije takav zahtjev za islučenje, ima pravo pokrenuti parnicu radi ostvarivanja svoga prava".⁶

2.1.4. Razlučni vjerovnik kao tužitelj

Razlučni vjerovnici su vjerovnici koji imaju pravo na odvojeno namirenje iz određenih dijelova stečajne mase. Razlučno pravo jeste pravo vjerovnika da tražbinu osiguranu založnim ili s njim u stečaju izjednačenim pravom na stvari ili pravu stečajnoga dužnika (pravom na namirenje, pravom retencije, fiducijarnim pravom) namiri iz vrijednosti te stvari ili prava odvojeno i neovisno o namirenju vjerovnika čije tražbine nisu osigurane i u pravilu neovisno o tijeku stečajnoga postupka.⁷ Vjerovnici s pravom odvojenoga namirenja su stečajni vjerovnici ako im je dužnik i osobno odgovoran. Oni imaju pravo na razmjerno namirenje iz stečajne mase samo ako se odreknu odvojenog namirenja ili ako se ne uspiju odvojeno namiriti (čl. 84. SZ).

- Da bi postojalo razlučno pravo moraju biti ispunjene ove pretpostavke:
- da vjerovnik ima novčanu tražbinu ili tražbinu kojoj je vrijednost izražena u novcu prema stečajnom dužniku (tada je razlučni vjerovnik ujedno i stečajni vjerovnik) ili trećoj osobi (u tom slučaju razlučni vjerovnik nije i stečajni vjerovnik),
- da je tražbina osigurana založnim ili s njim izjednačenim pravom,
- da je založno ili s njim izjednačeno pravo valjano stečeno na osnovi pravnog posla, sudske odluke ili zakona,

³ Stečajna masa obuhvaća cjelokupnu imovinu dužnika u vrijeme otvaranja stečajnoga postupka te imovinu koju on stekne tijekom stečajnog postupka (čl. 67/1. SZ), s tim da imovina dužnika pojedinca na kojoj se ovrha protiv njega ne bi mogla provesti, kad on ne bi bio trgovac pojedinac ili obrtnik, ne ulazi u stečajnu masu (čl. 68. SZ).

⁴ M.Dika: *Insolventijsko pravo*, Zagreb, 1998., str. 29.

⁵ A.Eraković: *Vjerovnici stečajnog dužnika*, u knjizi: *Stečaj i ovrha – aktualnosti zakonodavstva i sudske prakse*, Inženjerski biro, Zagreb, 2001., str. 99.

⁶ VTS, PŽ-1535/99 od 25.05.1999.

⁷ A.Eraković: *Položaj razlučnih vjerovnika nakon reforme stečajnoga prava*, Zbornik radova, 39. susret pravnik u gospodarstvu, Opatija, svibanj, 2001., str.112.

- da je stjecanje razlučnog prava pravovremeno, tj. da nije stečeno sudskom ovrhom ili prisilnim sudskim osiguranjem tijekom posljednjih trideset dana prije podnošenja prijedloga za otvaranje stečajnoga postupka ili nakon toga (arg.iz čl. 97. SZ),

- da je založno pravo ili s njim izjednačeno pravo stečeno na stvari ili pravu koji ulaze u stečajnu masu (na imovini stečajnoga dužnika).

Naše ranije stečajno pravo je na jasan i jednostavan način određivalo pravni položaj razlučnih vjerovnika, jer je važilo pravilo da otvaranje stečajnog postupka ne utječe na prava odvojenog namirenja iz pojedinih predmeta stečajne mase.⁸ Razlučni vjerovnici mogu prijaviti u stečaj svoje tražbine u punom iznosu, i ako dođe do diobe stečajne mase prije unovčenja posebne mase (predmeta razlučnog prava), razlučni vjerovnici dobivaju cijelu kvotu koja otpada na njihovu tražbinu poput ostalih stečajnih vjerovnika, a kasnije prilikom unovčenja posebne stečajne mase vraća se u opću stečajnu masu ono što su primili preko kvote, koja bi otpala na manjak što su ga imali prilikom diobe posebne mase.⁹ Njemački Insolvenzordnung propisuje da se u rješenju o otvaranju stečajnog postupka vjerovnici pozivaju da stečajnom upravitelju odmah priopće (jave) koja prava osiguranja imaju na pokretnim stvarima i pravima (§ 28. St. 2). Ne govori dakle o “prijavi” razlučnih prava; uređuje samo prijavu tražbina stečajnih vjerovnika (§ 174), a ne i prijavu razlučnih prava. Stečajni zakon propisuje međutim da se u rješenju o otvaranju stečajnog postupka pozivaju i određeni razlučni vjerovnici (čije pravo nije upisano u javnoj knjizi) da prijave svoja razlučna prava (54/4.), te određuje sadržaj prijave i posljedice propuštanja roka za podnošenje prijave (čl. 173.a.). Novela iz 2000.godine unosi, mišljenja sam nepotrebno, daljnje nejasnoće, jer propisuje da se odredbe o osporavanju tražbina i o upućivanju na parnicu na odgovarajući način primjenjuju i na slučaj u kojemu su osporeni postojanje i visina tražbine te razlučno pravo kojim je tražbina osigurana (čl. 178/11.).

Unatoč tim odredbama, držim da pravilo po kojem otvaranje stečajnoga postupka nema utjecaja na pravo razlučnih vjerovnika da se odvojeno namire iz predmeta stečajne mase na kojem imaju zasnovano razlučno pravo, nije dovedeno u pitanje. Stečajni vjerovnici mogu svoje tražbine ostvarivati samo u stečajnom postupku (čl. 96. SZ) iz čega slijedi da razlučni vjerovnici mogu svoje pravo ostvarivati izvan stečajnog postupka. Nakon otvaranja stečajnog postupka razlučni vjerovnici ovlašteni su pokrenuti postupak ovrhe i osiguranja po općim pravilima ovršnog postupka (čl. 98/5), pa se samo po sebi podrazumijeva da su ovlašteni pokrenuti i parnični postupak, ako nemaju ovršnu ispravu. Konačno, Novelom iz 2000.godine sasvim jasno je propisano da okolnost što je neko razlučno pravo osporeno ne utječe na pravo vjerovnika da svoju tražbinu osiguranu razlučnim pravom namiri izvan stečajnog postupka (čl. 178/12.)

Može se dakle zaključiti da je tužba razlučnog vjerovnika protiv stečajnog dužnika dopuštena, naravno ako tužbom zahtijeva ostvarenje razlučnog prava, tj. da je stečajni dužnik dužan trpiti namirenje iz predmeta razlučnog prava.

2.1.5. Vjerovnik stečajne mase kao tužitelj

Vjerovnici stečajne mase su vjerovnici čije su tražbine nastale nakon otvaranja stečajnoga postupka, po osnovi troškova stečajnoga postupka i po osnovi ostalih obveza

⁸ Čl. 166. st. 1. Zakona o sanaciji i prestanku organizacija udruženog rada iz 1980., čl. 204. st. 1. Zakona o sanaciji i prestanku organizacija udruženog rada iz 1986., čl.117. st.1.Zakona o prisilnoj nagodbi, stečaju i likvidaciji- NN, br. 54/94.

⁹ A.Verona- S.Zuglia: Stečajni zakon s komentarom, Zagreb,1930., str.175.

stečajne mase. Oni ne ostvaruju svoje tražbine podnošenjem prijave stečajnom upravitelju. Obveze po osnovi troškova stečajnoga postupka (čl. 86. SZ) i ostale obveze stečajne mase (čl. 87. SZ) stečajni upravitelj izvršava sukladno sadržaju obveznog odnosa iz kojeg proizlaze, s tim da se troškovi stečajnog postupka namiruju prije ostalih obveza stečajne mase. Ako stečajni upravitelj ne ispuni dobrovoljno preuzetu obvezu, vjerovnik stečajne mase može svoju tražbinu ostvarivati podnošenjem tužbe protiv stečajnog dužnika.

2.2. ATRAKCIJA NADLEŽNOSTI

2.2.1. Atrakcija stvarne nadležnosti

Otvaranjem stečajnog postupka dolazi do atrakcije stvarne nadležnosti u parničnom postupku. Za provođenje stečajnog postupka kod nas su povijesno gledano uvijek bili nadležni sudovi specijalizirani za trgovačke sporove. Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o sudovima iz 2000. godine izmijenjena je odredba čl. 19. toč. 2.¹⁰, pa proizlazi da je po prvi put provođenje stečajnog postupka i u nadležnosti općinskih sudova. Prema toj odredbi trgovački sudovi, između ostalog, provode postupak stečaja pravnih osoba i sude u svim sporovima u kojima se kao stranke pojave pravne osobe nad kojima je otvoren postupak stečaja, bez obzira na svojstvo druge stranke i vrijeme pokretanja sporova te svih sporova povodom stečaja ako zakonom za pojedinu vrstu predmeta nije drukčije određeno. Čini se da su oni koji su pripremali ili redigirali zakonski tekst izgubili iz vida da prema Stečajnom zakonu stečajni dužnik mogu biti i dvije kategorije fizičkih osoba; obrtnik i trgovac pojedinac. Za provođenje postupka stečaja nad imovinom dužnika pojedinca (obrtnika ili trgovca pojedinca) bili bi, dakle, stvarno nadležni općinski sudovi (arg. iz čl. 16. st. 1. toč. 2. k. ZS). S druge strane više nema ni atrakcije stvarne nadležnosti u sporovima o imovini dužnika pojedinca u korist suda koji provodi stečajni postupak nad tom imovinom, jer je atrakcija nadležnosti određena samo za sporove (parnice) u kojima se kao stranka javlja pravna osoba nad kojom je otvoren stečajni postupak.

Na temelju odredbe čl. 19. st. 2. ZS parnice u kojima dolazi do atrakcije stvarne nadležnosti kao posljedice otvaranja stečajnog postupka mogu se svrstati u tri grupe.

a) Stečajni sud (sud koji provodi stečajni postupak) postaje stvarno nadležan za sve sporove koji se pokreću nakon otvaranja stečajnog postupka u kojem kao stranka sudjeluje stečajni dužnik (pravna osoba) bez obzira na svojstvo druge stranke. Stečajni postupak pokreće se prijedlogom vjerovnika ili dužnika (čl. 39/1. SZ). Na temelju prijedloga za otvaranje stečajnoga postupka stečajno vijeće donosi rješenje o pokretanju postupka radi utvrđivanja uvjeta za otvaranje stečajnoga postupka (prethodni postupak), protiv kojeg nije dopuštena žalba ili taj prijedlog odbacuje rješenjem (čl. 42/1. SZ). Stečajno vijeće na ročištu određenom radi rasprave o uvjetima za otvaranje stečajnog postupka, a najkasnije u roku od tri dana nakon njegova zaključenja, donosi rješenje o otvaranju stečajnog postupka ili o odbijanju prijedloga za otvaranje toga postupka (čl. 53/3. SZ).

Trgovački sudovi sude u sporovima u kojima se kao stranke pojave “pravne osobe nad kojima je otvoren postupak stečaja”. Dolazi do atrakcije stvarne nadležnosti za sve buduće sporove (koji se pokreću nakon otvaranja stečaja) po personalnom kriteriju. Odlučan je trenutak donošenja rješenja o otvaranju stečajnog postupka. Pokretanje stečajnog postupka (podnošenje prijedloga sudu od strane vjerovnika ili dužnika) i donošenje rješenja o pokretanju prethodnog postupka nema utjecaja na stvarnu nadležnost suda. Svaki sud u tijeku cijelog postupka, po službenoj dužnosti, pazi na svoju stvarnu nadležnost (čl. 17/1. ZPP). Sud pred kojim je parnični postupak pokrenut (a koji ujedno nije i stečajni sud) ne može se

¹⁰ ZS: Zakon o sudovima, NN 3/94., 100/96., 131/97., 129/2000.

pozivom na ovu zakonsku odredbu oglasiti stvarno nenadležnim zbog toga što je protiv jedne parnične stranke podnesen prijedlog za otvaranje stečajnog postupka ili zbog toga što je protiv jedne parnične stranke pokrenut prethodni postupak. Taj sud postaje stvarno nenadležan tek donošenjem rješenja o otvaranju stečajnoga postupka.

Do atrakcije stvarne nadležnosti dolazi ako je barem jedna stranka u sporu pravna osoba nad kojom je otvoren stečaj. Svojstvo druge stranke nije odlučno kao ni vrsta spora. Sudjelovanje stečajnog dužnika u parnici u svojstvu umješača ne dovodi do atrakcije nadležnosti. Kada se uz stečajnog dužnika u parnici u istoj stranačkoj ulozi pojavljuju i druge osobe, treba poći od pravila da je svaki suparničar u parnici samostalna stranka i da njegove radnje ili propuštanja niti koriste niti štete drugim suparničarima (čl. 200. ZPP). Ako je tužba podnesena sudu koji provodi stečajni postupak, a u tužbi su kao tuženici označeni stečajni dužnik i osoba nad kojom nije otvoren stečajni postupak, sud bi trebao donijeti odluku o razdvajanju postupka ako nije stvarno nadležan u parnici između tužitelja i ovog drugog tuženika nad kojim nije otvoren stečajni postupak. Ako uz stečajnog dužnika u istoj stranačkoj ulozi sudjeluje i druga osoba kao jedinstveni suparničar (čl. 201. ZPP), pravilo o atrakciji stvarne nadležnosti treba primijeniti, jer se oni smatraju kao jedna parnična stranka.

b) Stečajni sud postaje stvarno nadležan i u svim sporovima koji su bili u tijeku u vrijeme otvaranja stečajnoga postupka, a u kojima kao stranka sudjeluje pravna osoba nad kojom je otvoren stečajni postupak, bez obira na svojstvo druge stranke. U pitanju je atrakcija stvarne nadležnosti za parnične postupke u tijeku po personalnom kriteriju. Bitno je samo to da je jedna od stranaka pravna osoba nad kojom je otvoren stečajni postupak, bez obzira na predmet spora. Postupak se prekida kad nastupe pravne posljedice otvaranja stečajnoga postupka (čl. 212. st. 4. ZPP). Sud pred kojim je u tijeku parnični postupak donosi, dakle najprije rješenje kojim utvrđuje da je postupak prekinut, a nakon što se ispune uvjeti za nastavak postupka, rješenje kojim se oglašava stvarno nenadležnim i ustupa predmet sudu koji provodi stečajni postupak. Ako sud pred kojim je parnica nastavljena nije stečajni sud, oglasit će se nenadležnim i predmet ustupiti stečajnom sudu (čl. 179/2. SZ).

c) Sud koji provodi stečajni postupak postaje stvarno nadležan i za sve sporove koji nastaju povodom stečajnog postupka, neovisno o tome tko su stranke u sporu. U pitanju je atrakcija stvarne nadležnosti po kauzalnom kriteriju. Ako je stečajni upravitelj ili koji od stečajnih vjerovnika osporio tražbinu, stečajno vijeće će vjerovnika uputiti na parnicu radi utvrđivanja osporene tražbine (čl. 178/1. SZ). Ako za osporenu tražbinu postoji ovršna isprava, stečajno vijeće će na parnicu uputiti osporavatelja da dokaže osnovanost svoga osporavanja (čl. 178/3. SZ). Moguća je dakle i parnica između dva stečajna vjerovnika; onoga koji je osporio tražbinu (u svojstvu tužitelja) i onoga čija je tražbina utemeljena na ovršnoj ispravi osporena (u svojstvu tuženika). Za te incidentalne parnice, kao i za sve druge koje su nastale povodom stečajnog postupka, stvarno je nadležan sud koji provodi stečajni postupak.

2.2.2. Atrakcija mjesne nadležnosti

Zato što se u odredbi čl. 19. st.2. ZS govori o stvarnoj nadležnosti trgovačkih sudova u pluralu, dakle genusno, s obzirom na vrstu sudova, iz nje ne bi bilo moguće zaključiti da ona upućuje i na mjesnu atrakciju suda koji provodi stečajni postupak¹¹. Atrakcija mjesne nadležnosti proizlazi iz pravila po kojemu je za suđenje u sporovima koji nastaju u tijeku i u povodu stečajnoga postupka mjesno isključivo nadležan sud na čijem se području nalazi sud koji provodi stečajni postupak (čl. 63. ZPP). Atrakcija nadležnosti obuhvaća sporove koji

¹¹ M.Dika: Osnovne procesnopravne posljedice otvaranja stečajnoga postupka, Pravo i porezi, broj 6/2001, str.4.

nastaju "u tijeku i u povodu" stečajnog postupka. Iz toga se izvodi zaključak da je stečajni sud isključivo mjesno nadležan za sporove koji nastaju nakon pokretanja stečajnoga postupka, te da do atrakcije mjesne nadležnosti ne bi dolazilo u odnosu na sporove u kojima bi kao stranka sudjelovao stečajni dužnik, a koji su bili pokrenuti prije pokretanja stečajnoga postupka.¹²

Do atrakcije stvarne nadležnosti dolazi otvaranjem stečajnog postupka, a do atrakcije mjesne nadležnosti već pokretanjem toga postupka (podnošenjem prijedloga). Nadalje, otvaranjem stečajnog postupka stvarno nadležan postaje stečajni sud, a pokretanjem stečajnoga postupka mjesno isključivo nadležan postaje sud "na čijem se području nalazi sud koji provodi stečajni postupak." To znači da bi se primjerice Trgovački sud u Splitu mogao temeljem čl. 20/2. ZPP oglasiti mjesno nenadležnim i predmet ustupiti Trgovačkom sudu u Zagrebu, ako je ovom sudu već podnesen prijedlog za otvaranje stečajnog postupka nad jednom od parničnih stranaka. Sud kojem je predmet ustupljen ne bi se mogao oglasiti nenadležnim zbog toga što je prijedlog za otvaranje stečajnog postupka odbačen ili odbijen (arg. iz čl. 15/3. ZPP). Utvrđivanje nadležnosti po privlačnosti (atrakciji) opravdava se očekivanjem da će se ostvariti procesna ekonomija; da će se kompleksnim rješavanjem omogućiti likvidacija svih spornih odnosa među strankama; te, napokon, da će se ostvariti načelo jedinstvene primjene zakona.¹³ Okončanje parničnih postupaka u kojima kao stranka sudjeluje stečajni dužnik doprinosi i bržem okončanju stečajnoga postupka. Ne vidi se međutim kako tome doprinosi pravilo o atrakciji mjesne nadležnosti "sudu na čijem se području nalazi sud koji provodi stečajni postupak". Primjerice Općinski sud u Splitu bi se mogao oglasiti mjesno nenadležnim temeljem čl. 20/2. ZPP i predmet ustupiti općinskom sudu koji se nalazi na području Trgovačkog suda u Osijeku iz razloga što je ovom sudu prije podnošenja tužbe podnesen prijedlog za otvaranje stečajnoga postupka nad jednom od parničnih stranaka. Kako na području nadležnosti jednog trgovačkog suda može biti više općinskih sudova, trebalo bi prihvatiti da je isključivo mjesno nadležan bilo kojih od tih sudova, odnosno onaj kojem je predmet ustupljen. Ako stečajni postupak bude otvoren (ako stečajno vijeće donese rješenje o otvaranju stečajnog postupka), općinski sud kojem je predmet ustupljen utvrdit će rješenjem da je postupak prekinut i nakon što se ispune uvjeti za nastavak postupka donijet će rješenje kojim se oglašava stvarno nenadležnim i predmet ustupa sudu koji provodi stečajni postupak. Ovakvo postupanje, premda se temelji na odredbi čl. 63. ZPP, očito ne doprinosi ostvarenju načela ekonomičnosti postupka.

Atrakcija mjesne nadležnosti odnosi se na sporove koji nastaju u tijeku i u povodu stečajnog postupka, a što zapravo obuhvaća sve sporove u kojima se kao stranka pojavljuje stečajni dužnik. Sporovi koji su bili pokrenuti prije pokretanja stečajnoga postupka, a u kojima kao stranka sudjeluje stečajni dužnik, nisu nastali ni u tijeku ni u povodu stečajnog postupka. Stoga se smatra da do atrakcije mjesne nadležnosti ne bi dolazilo u odnosu na te sporove, uz izuzetak parnica koje bi se ticale tražbina stečajnih vjerovnika.¹⁴ Ako je u vrijeme otvaranja stečajnog postupka tekla parnica o tražbini, postupak radi utvrđivanja nastaviti će se preuzimanjem te parnice, a prijedlog za nastavak može staviti vjerovnik čija je tražbina osporena ili osporavatelj koji ju nastavlja u ime i za račun dužnika (čl. 179/1. SZ). Ako sud pred kojim je parnica nastavljena nije stečajni sud, oglasiti će se nenadležnim i predmet ustupiti stečajnom sudu (čl. 179/2. SZ). To se ne odnosi samo na parnice koje se tiču tražbina stečajnih vjerovnika, jer se odredbe o osporenim tražbinama (one iz čl. 178/1-10. SZ) na

¹² M.Dika: Osnovne procesnopravne posljedice..., str.4.

¹³ Triva – Belajec- Dika, op.cit., str. 216.

¹⁴ M.Dika: Osnovne pravne posljedice..., str.4.

odgovarajući način primjenjuju i na slučaj u kojemu su osporeni postojanje i visina tražbine te razlučno pravo kojim je tražbina osigurana (čl. 178/11. SZ). Praktični razlozi govore u prilog zaključku da se odredba čl. 179/2. SZ odnosi na sve parnice u kojima sudjeluje stečajni dužnik kao stranka, tim više što u njoj nije riječ o točno određenim parnicama koje se nastavljaju.

2.2.3. Atrakcija međunarodne nadležnosti

Isključiva međunarodna nadležnost suda Republike Hrvatske postoji kad je to zakonom izričito određeno (čl. 47. ZRSZ).¹⁵ Ako u zakonu ili međunarodnom ugovoru nema izričite odredbe o nadležnosti suda u Republici Hrvatskoj za određenu vrstu sporova, nadležan je u toj vrsti sporova i kad njegova nadležnost proizlazi iz odredaba zakona o mjesnoj nadležnosti suda u Republici Hrvatskoj. Temeljem tih odredbi, a u vezi s odredbom čl. 63. ZPP, treba zaključiti da dolazi do atrakcije međunarodne nadležnosti u korist hrvatskoga suda koji provodi stečajni postupak u parnicama u kojima kao stranka sudjeluje stečajni dužnik.

2.2.4. Atrakcija interne jurisdikcije

Prikazana pravila o atrakciji stvarne i mjesne nadležnosti jesu pravila o isključivoj jurisdikcijskoj nadležnosti. Ona isključuju nadležnost drugih tijela osim hrvatskih sudova, a i drugih sudova osim trgovačkih sudova, odnosno u pravilu osim stečajnog suda.

2.3. PREKID POSTUPKA

2.3.1. Općenito

Postupak se prekida kad nastupe pravne posljedice otvaranja stečajnog postupka (čl. 212. t. 4. ZPP), a one nastupaju početkom dana kojega je oglas o otvaranju stečajnoga postupka istaknut na oglasnoj ploči suda (čl. 88/1. SZ). Tim danom prekidaju se ex lege svi parnični postupci u kojima kao stranka sudjeluje stečajni dužnik. Normalan razvoj postupka pretpostavlja da su procesni subjekti (sud i stranke) tijekom čitavog postupka sposobni za djelovanje u parci. Ako tih pretpostavaka nestane makar i u odnosu na jednoga od njih, nema uvjeta za razvoj procesnih aktivnosti.¹⁶ Otvaranjem stečajnoga postupka prava tijela dužnika pravne osobe prestaju i prelaze na stečajnoga upravitelja, a i prava dužnika pojedinca na upravljanje i raspolaganje imovinom koja ulazi u stečajnu masu (čl. 89. SZ). Punomoć dužnika koja se odnosi na imovinu koja ulazi u stečajnu masu prestaje otvaranjem stečajnog postupka (čl. 125/1. SZ). Stoga dužnik nije u mogućnosti poduzimati parnične radnje; stečajnom upravitelju treba ostaviti određeno vrijeme da sazna za postojanje parnice i da se upozna s radnjama koje su poduzete do tada.

Uslijed prekida postupka prestaju teći svi rokovi određeni za obavljanje parničnih radnji. Za trajanja prekida postupka sud ne može poduzimati nikakve radnje u postupku (osim što može donijeti odluku na temelju rasprave, ako je prekid nastupio poslije zaključenja glavne rasprave). Parnične radnje što ih je jedna stranka poduzela dok traje prekid postupka, nemaju prema drugoj nikakav pravni učinak. Njihov učinak počinje teći tek nakon što postupak bude nastavljen (čl. 214. ZPP), a nastavlja se kad stečajni upravitelj preuzme postupak ili kad ga sud na prijedlog protivne strane pozove da to učini (čl. 215/1. ZPP).

¹⁵ ZRSZ: Zakon o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja u određenim odnosima, NN, broj 53/91.

¹⁶ Triva- Belajec- Dika, op.cit., str.461.

Rokovi koji su zbog prekida prestali teći počinju za zainteresiranu stranku teći iznova od dana kad joj sud dostavi rješenje o nastavljanju postupka (čl. 215/4. ZPP).

Postupak se prekida bez obzira na to je li stečaj otvoren nad tužiteljem ili tuženikom i bez obzira na predmet spora.¹⁷ Kada se u istoj stranačkoj ulozi pojavljuje više procesnih subjekata (suparničarstvo), trebalo bi prihvatiti da se prekida parnica između suparničara nad kojim je otvoren stečajni postupak i druge stranke, jer je svaki suparničar u parnici samostalna stranka (čl. 200. ZPP). Postupak bi se nastavio između suparničara nad kojim nije otvoren stečajni postupak i protivne stranke. Kako ZPP govori o prekidu postupka a ne parnice, to se mora donijeti odluka o razdvajanju postupka.¹⁸ U slučaju jedinstvenog suparničarstva postupak se prekida u odnosu na sve suparničare, jer se spor u kojem sudjeluju po zakonu ili zbog prirode spornog odnosa može riješiti samo na jednak način prema svima (čl. 201. ZPP). Posebne odluke nisu moguće, pa nije moguć ni prekid postupka u odnosu na jedne i istovremeno nastavljanje postupka u odnosu na druge suparničare. Kada su u pitanju solidarni dužnici, vjerovnik može po svom izboru zahtijevati ispunjenje obveze u cjelini ili djelomično od svih dužnika ili od bilo kojeg pojedinačno (arg. iz čl. 414/1. ZOO), pa se spor ne mora riješiti na jednak način prema svima. Zbog ovakve građanskopravne prirode odnosa između solidarnih dužnika prevladava shvaćanje da su oni u parnici obični materijalni suparničari.¹⁹ Sud bi dakle trebao donijeti rješenje o razdvajanju postupka, utvrditi da je postupak prekinut u odnosu na tuženika nad kojim je otvoren stečajni postupak i nastaviti postupak između tužitelja i tuženika nad kojim nije otvoren stečajni postupak.

2.3.2. Rješenje o prekidu postupka

Postupak se prekida po samom zakonu kad nastupe pravne posljedice otvaranja stečajnog postupka, a ne odlukom suda. Rješenje o prekidu postupka deklaratorne je prirode. Njime se samo utvrđuje da je po sili zakona nastupilo određeno procesnopravno stanje.²⁰ Postupak je prekinut na dan kada su nastupile pravne posljedice otvaranja stečajnog postupka, neovisno o tome kada je sud donio rješenje kojim utvrđuje postojanje te činjenice i neovisno o tome je li uopće donio takvo rješenje. Odluku donosi prvostupanjski sud kad sazna da je postupak prekinut po samom zakonu; kad sazna da su nastupile pravne posljedice otvaranja stečajnog postupka. Odluku o prekidu postupka donosi prvostupanjski sud i u slučaju kad je predmet u povodu pravnih lijekova u postupku pred višim sudovima. Prema sudskoj praksi: "Nadležnost prvostupanjskog suda da donese rješenje kojim utvrđuje prekid postupka i u fazi kad je spis dostavljen drugostupanjskom sudu da odluči o žalbama podnesenim protiv prvostupanjske presude proizlazi iz odredbe čl. 218. ZPP, prema kojoj je dopuštena žalba protiv rješenja kojim se utvrđuje prekid postupka (čl. 212. ZPP). Naime, žalba protiv rješenja podnosi se samo protiv odluka prvostupanjskog, a ne i drugostupanjskog suda (arg. iz čl. 378. st. 1. ZPP)".²¹ Samo se u postupku pred prvostupanjskim sudom može osigurati kontradiktorno raspravljanje o tome jesu li ispunjene pretpostavke za prekid postupka, a osim toga odluke koje su ovlaštene donositi viši sudovi povodom pravnih lijekova taksativno su navedene, a među njih ne spada i rješenje o prekidu postupka.

¹⁷ Tu ne dolaze u obzir sporovi u kojima kao stranka sudjeluje dužnik pojedinac, a koji se tiču njegovih osobnih odnosa, a ne imovine koja ulazi u stečajnu masu.

¹⁸ S.Zuglia: Građanski parnični postupak, Zagreb, 1957., str.436.

¹⁹ Vidi M.Dika: Pravna priroda suparničarstva između solidarnih dužnika, Naša zakonitost, 10/1974., str.939.

²⁰ Viši privredni sud Hrvatske, Pž-943/81 od 25. 03.1981, Pregled sudske prakse (PSP) 20/317.

²¹ Privredni sud Hrvatske, Pž-650/91 od 07.05.1991., PSP 50/189.

Sudovi se često oglašavaju nenadležnim i predmet ustupaju sudu koji provodi stečajni postupak čim saznaju da je nad jednom strankom otvoren stečajni postupak (ponekad na temelju same tvrdnje protivne stranke), a bez donošenja rješenja kojim se utvrđuje da je postupak prekinut. To je pogrešno, jer za vrijeme prekida postupka sud ne može poduzimati nikakve radnje u postupku (čl. 214/2. ZPP), pa dakle ni donijeti rješenje kojim se oglašava nenadležnim. “Sud se ne može oglasiti stvarno nenadležnim dok traje prekid postupka do kojeg je došlo zbog toga što je nad jednom od stranaka otvoren stečajni postupak”.²² To može učiniti “tek kad se ispune pretpostavke za nastavak postupka i kad donese rješenje o nastavku postupka”.²³

Bez obzira na to što je prekid postupka nastupio po samom zakonu danom nastupanja pravnih posljedica otvaranja stečajnog postupka, sud treba donijeti rješenje kojim utvrđuje da je ta činjenica nastala. Ovaj posebni incidentalni postupak u kojem se utvrđuje prekid postupka nije u suprotnosti s odredbom čl. 214/2. ZPP, jer strankama treba omogućiti da izjavljivanjem žalbe protiv rješenja dovedu u pitanje njegovu pravilnost i zakonitost. Stranci pravnoj osobi dostava se obavlja prema općim pravilima o dostavi pismena pravnoj osobi²⁴ Ako je u pitanju dužnik pojedinac (obrtnik ili trgovac pojedinac) nad čijom je imovinom navodno otvoren stečajni postupak, rješenje treba dostaviti stranci (fizičkoj osobi) i stečajnom upravitelju. Stranci fizičkoj osobi rješenje treba dostaviti kako bi joj se omogućilo da pobija rješenje kojim je utvrđen prekid; u žalbi može iznijeti da stečaj uopće nije otvoren nad njezinom imovinom ili da se stečaj ne tiče predmeta spora. Stečajni upravitelj vodi one poslove dužnika pojedinca koji se odnose na stečajnu masu i zastupa ga kao stečajnoga dužnika s ovlastima zakonskoga zastupnika (čl. 24/4. SZ), pa rješenje treba dostaviti i njemu. Time se stečajni upravitelj upoznaje s postojanjem parničnog postupka u kojem je došlo do prekida i omogućuje mu se da preuzme parnicu. Tko je osoba stečajnog upravitelja i je li uopće otvoren stečajni postupak može se utvrditi tako da se zatraže podaci od suda pred kojim je navodno otvoren stečajni postupak ili pregledom oglasnog dijela Narodnih novina.

2.3.3. Preuzimanje i nastavljanje parnica

2.3.3.1. Preuzimanje i nastavljanje parnica o imovini koja ulazi u stečajnu masu

Parnice o imovini koja ulazi u stečajnu masu koje su u vrijeme otvaranja stečajnoga postupka bile u tijeku preuzet će u ime i za račun dužnika stečajni upravitelj (čl. 95/1. SZ). Postupak koji je prekinut nastupanjem pravnih posljedica otvaranja stečajnoga postupka nastavlja se kad stečajni upravitelj preuzme postupak ili kad ga sud na prijedlog protivne strane pozove da to učini (čl. 215/1. ZPP). U odredbi čl. 95/1. SZ riječ je o parnicama o imovini koja ulazi u stečajnu masu i ona čini nedvojbenim da se one preuzimaju i nastavljaju nakon otvaranja stečajnog postupka za razliku od parnica koje su pokrenute prije otvaranja stečajnog postupka o tražbinama stečajnih vjerovnika. Stečajni vjerovnici mogu svoje tražbine ostvarivati samo u stečajnom postupku (čl. 96.SZ) podnošenjem prijave stečajnom upravitelju (čl. 173/1. SZ). Stoga se te parnice u pravilu ne preuzimaju; nastavljaju se samo ako na ispitnom ročištu dođe do osporavanja tražbine i do upućivanja na parnicu.

²² Vrhovni sud Republike Hrvatske (VSRH), Gr-238/99 od 09.09.1999, Izbor odluka 1/2000, str.124.

²³ VSRH, Gr-958/99 od 17.08.2000., Izbor odluka 2/2000, str.101.

²⁴ Rješenje treba dostaviti sukladno odredbama iz čl.134.ZPP. Ako žalbu izjavi zastupnik po zakonu pravne osobe, sud će takvu žalbu odbaciti kao nedopuštenu ukoliko utvrdi da je nad tom pravnom osobom otvoren stečajni postupak, jer otvaranjem stečajnog postupka prava tijela pravne osobe prestaju i prelaze na stečajnog upravitelja (čl.89.SZ), koji je ovlašten zastupati dužnika (čl.24/3.SZ).

Parnice o imovini koja ulazi u stečajnu masu jesu prije svega parnice o određenom imovinskom pravu koje ulazi ili bi trebalo ulaziti u stečajnu masu. Stečajna masa obuhvaća cjelokupnu imovinu dužnika u vrijeme otvaranja stečajnoga postupka te imovinu koju on stekne tijekom stečajnog postupka (čl. 67/1. SZ) s tim da imovina dužnika pojedinca na kojoj se ovrha protiv njega ne bi mogla provesti, kad on ne bi bio trgovac pojedinac ili obrtnik, ne ulazi u stečajnu masu (čl. 68. SZ). Jedna od temeljnih obveza stečajnoga upravitelja jeste unovčenje, odnosno naplata s pažnjom dobrog gospodara stvari i prava dužnika koje ulaze u stečajnu masu (čl. 25/1. t. 8. SZ), a to podrazumijeva i obvezu preuzimanja parnica o imovini koja ulazi u stečajnu masu. Najčešće su to parnice u kojima se dužnik nalazi u aktivnoj ulozi (u ulozi tužitelja), ali tzv. aktivne parnice mogu biti i one u kojima se tuženik nalazi u ulozi tuženika. Tako se smatra da je negativna tužba za utvrđenje protiv dužnika aktivna parnica, kao i protutužba.²⁵ Ako se u tužbi protiv dužnika zahtijeva utvrđenje prava vlasništva na određenoj stvari (ili se to zahtijeva u protutužbi), riječ je o parnici o imovini koja pripada ili bi trebala pripadati stečajnoj masi, pa je to za dužnika aktivna parnica.

U Stečajnom zakonu nema odredbe koja bi odgovarala onoj sadržanoj u §86. njemačkog Insolvenzordnungs (koji je poslužio kao uzor prilikom izrade našeg Stečajnog zakona), a prema kojoj stečajni upravitelj preuzima i pasivne parnice koje se tiču zahtjeva za izlučenje stvari iz stečajne mase, razlučnog namirenja i obveza stečajne mase. Očito je međutim da su to parnice o imovini koja ulazi u stečajnu masu, pa ih temeljem čl. 95/1. SZ preuzima u ime i za račun dužnika stečajni upravitelj. Osoba koja na temelju kojega svoga stvarnoga ili osobnoga prava može dokazati da neki predmet ne spada u stečajnu masu, nije stečajni vjerovnik i njeno će se pravo na izdvajanje predmeta utvrđivati prema pravilima koja važe za ostvarivanje tih prava izvan stečajnog postupka (79/1. SZ). U pitanju je parnica o imovini koja ulazi u stečajnu masu, (odnosno spor je upravo o tome spada li predmet čiju predaju u posjed zahtijeva tužitelj u stečajnu masu ili ne), pa će se i ova parnica (pokrenuta prije otvaranja stečajnog postupka) nastaviti i preuzeti od strane stečajnog upravitelja. Parnice o tome postoji li na nekim dijelovima stečajne mase razlučno pravo (čl. 81.-83. SZ) također su parnice o imovini koja ulazi u stečajnu masu, jer se u njima odlučuje je li ta imovina opterećena založnim ili u stečaju s njim izjednačenim pravom (pravom fiducijarnog vlasništva, pravom namirenja, pravom retencije).

Parnice o obvezama stečajne mase se prema njemačkom pravu tretiraju kao pasivne parnice koje se mogu preuzeti nakon otvaranja stečajnog postupka. Vjerovnici stečajne mase su vjerovnici koji imaju tražbine po osnovi troškova stečajnog postupka i po osnovi ostalih obveza stečajne mase (čl. 85.-87. SZ). Ove tražbine u pravilu nastaju nakon otvaranja stečajnog postupka, pa po prirodi stvari parnica o njima i ne može biti pokrenuta prije nastupanja pravnih posljedica otvaranja stečajnog postupka. Ipak neke od tih tražbina nastaju prije otvaranja stečajnog postupka, pa je moguće i postojanje parnica pokrenutih radi njihove naplate prije otvaranja stečajnog postupka. Tako se primjerice određene tražbine radnika iz radnog odnosa nastale prije otvaranja stečajnoga postupka namiruju, prema čl. 86. Zakona o radu²⁶, kao troškovi stečajnoga postupka. Parnice o tim tražbinama pokrenute prije otvaranja stečajnoga postupka stoga također spadaju u parnice o imovini koja ulazi u stečajnu masu u smislu čl. 95/1. SZ.

Stečajni upravitelj dužan je pribaviti suglasnost odbora vjerovnika, odnosno vjerovnika ako odbor nije osnovan, ako namjerava pokrenuti ili preuzeti parnicu znatne

²⁵ D.Eickmann: u knjizi grupe autora: Heidelberg Kommentar zur Insolvenzordnung, C.F. Muller Verlag, Heidelberg, 1999., str.253.

²⁶ NN, broj 38/95, 54/95, 65/95. i 17/01.

vrijednosti predmeta spora, ako se preuzimanje takve parnice namjerava odbiti ili se radi rješavanja ili izbjegavanja takve parnice namjerava sklopiti nagodba ili ugovor o izbranom sudu (čl. 159/2. t. 3.). Postupak se nastavlja kad stečajni upravitelj preuzme postupak ili kad ga sud na prijedlog protivne strane pozove da to učini (čl. 215/3. ZPP), neovisno o tome postoji li suglasnost odbora vjerovnika, odnosno vjerovnika. Ovu odredbu treba shvatiti tako da je stečajni upravitelj dužan odreći se tužbenog zatjeva, odnosno priznati tužbeni zahtjev kada se stečajni dužnik nalazi u ulozi tuženika, ako je izostala suglasnost. Ako stečajni upravitelj to ne bi učinio, parnica bi se nastavila. Stečajni upravitelj bi međutim mogao odgovarati za štetu, jer je on dužan naknaditi štetu svim sudionicima ako je skrivjeno povrijedio koju od svojih dužnosti (čl. 28/1).

2.3.3.2. Preuzimanje i nastavljanje parnica o tražbinama stečajnih vjerovnika

Parnice o tražbinama stečajnih vjerovnika također se prekidaju po samom zakonu otvaranjem stečajnoga postupka, ali se one nastavljaju samo u slučaju osporavanja tražbine u stečajnom postupku. Stečajni vjerovnici mogu svoje tražbine ostvarivati samo u stečajnom postupku (čl. 96. SZ). Parnica kao redovni put pravne zaštite nije dopuštena. To se odnosi na sve tražbine stečajnih vjerovnika, uključujući i nenovčane tražbine.²⁷ Vjerovnik treba prijaviti i tražbinu o kojoj se vodi parnica i u tom slučaju navesti sud pred kojim se vodi parnica s naznakom broja spisa (čl. 173/4. SZ). Na ispitnom ročištu prijavljene tražbine se ispituju prema svojim iznosima i redu, kako je to propisano u čl. 175/1. SZ. Stečajni upravitelj je dužan određeno se izjasniti priznaje li ili osporava svaku prijavljenu tražbinu (čl. 175/2. SZ). Stečajno vijeće nakon što su tražbine ispitane donosi rješenje kojim odlučuje o tome u kojem su iznosu i u kojem isplatnom redu utvrđene, odnosno osporene pojedine tražbine, te odlučuje i o upućivanju na parnicu radi utvrđivanja odnosno osporavanja tražbine (čl. 177/3. SZ).²⁸ Tražbina se smatra utvrđenom ako ju na ispitnom ročištu prizna stečajni upravitelj, a ne ospori ju koji od stečajnih vjerovnika (čl. 177/1. SZ). Ako je stečajni upravitelj ili koji od stečajnih vjerovnika osporio tražbinu, stečajno vijeće će vjerovnika uputiti na parnicu radi utvrđivanja osporene tražbine (čl. 178/1. SZ). Ako za osporenu tražbinu postoji ovršna iaprava, stečajno vijeće će na parnicu uputiti osporavatelja da dokaže osnovanost svoga osporavanja (čl. 178/3. SZ). “U stečajnom, kao izvanparničnom postupku, nije moguće provoditi raspravu o tome je li prijavljeno potraživanje osnovano ili nije. Stečajno vijeće nije ovlašteno postupiti suprotno ukoliko je tražbina osporena, već onako kako je propisano u cit. zakonskoj odredbi, tj. vjerovnika čija je tražbina osporena uputiti na parnicu.”²⁹

Stečajno vijeće upućuje na parnicu vjerovnika čija je tražbina osporena i u slučaju kada je on već pokrenuo parnicu prije otvaranja stečajnog postupka. Tada vjerovnik naravno neće ustati novom tužbom (ako bi to učinio, tužba bi mu bila odbačena zbog postojanja litispedencije), već će predložiti nastavak prekinutog postupka. Ako je u vrijeme otvaranja stečajnoga postupka tekla parnica o tražbini, postupak radi utvrđivanja nastaviti će se preuzimanjem te parnice. Prijedlog za nastavak parnice može staviti vjerovnik čija je tražbina osporena ili osporavatelj. Osporavatelj parnicu nastavlja u ime i za račun dužnika (čl. 179/1. SZ). U jednoj sudskoj odluci se ističe: “Žalitelj naime u prijavi tražbine nije naveo ni sud pred kojim se vodi parnica, niti je označio broj spisa. Stečajno vijeće nije moglo znati da se o prijavljenoj tražbini vodi parnica. Međutim, to ne bi ništa izmijenilo na stvari, jer bi stečajno vijeće i u tom slučaju moralo uputiti vjerovnika na parnicu, budući da je stečajni upravitelj

²⁷ VTS RH, Pž-2134/01 od 31.05.2001.

²⁸ VTS RH, Pž-4864/00 od 07.11.2000.

²⁹ VTS RH, Pž-2846/00 od 12.07.2000.

osporio njegovu tražbinu. Razlika je u tome što se u tom slučaju parnica nastavlja sukladno odredbi čl. 179. SZ”.³⁰

U parnici koja se nastavlja tužitelj svoj kondemnatorni zahtjev treba izmijeniti u deklaratorni, jer u takvim incidentalnim parnicama sud utvrđuje da tražbina postoji ili da ne postoji. U parnici se utvrđenje tražbine može zahtijevati samo na temelju osnove, u iznosu i u isplatnom redu kako je ono označeno u prijavi ili na ispitnom ročištu (čl. 180/1. SZ).

Ako tužitelj ne podnese prijavu stečajnom upravitelju, sud tužbu treba odbaciti kao nedopuštenu u trenutku kada se ispune pretpostavke za nastavak postupka iz razloga što stečajni vjerovnici mogu svoje tražbine ostvarivati samo u stečajnom postupku. Ako stečajni upravitelj na ispitnom ročištu prizna tražbinu, nastavljanje prekinute parnice postaje bespredmetno; u trenutku kada se ispune pretpostavke za nastavak postupka, sud će tužbu (ako ne bude povučena) odbaciti. Moguće je međutim da stečajni upravitelj prizna tražbinu, ali ju ospori koji od vjerovnika. U tom slučaju ne bi imalo smisla prisiljavati stečajnog upravitelja na preuzimanje parnice; on bi ionako u nastavku postupka priznao tužbeni zahtjev. Stoga parnicu nastavlja osporavatelj u ime i za račun dužnika. Tuženik i dalje ostaje stečajni dužnik, ali ga u toj parnici ne zastupa stečajni upravitelj, već osporavatelj koji time postaje dužnikov svojevrsni zakonski zastupnik.

Ako osoba koja je upućena na parnicu ne pokrene parnicu u roku koji joj je za to određen u rješenju vijeća o upućivanju na parnicu, smatrat će se da je odustala od prava na vođenje parnice (čl. 178/5. SZ). U praksi se postavilo pitanje odnosi li se ovaj prekluzivni rok i na prijedlog za nastavak parnice koja je bila prekinuta otvaranjem stečajnog postupka. Mišljenja sam da istekom tog roka vjerovnik gubi pravo na podnošenje tužbe, a ne i pravo na podnošenje prijedloga za nastavak postupka. Vjerovnik se upućuje na pokretanje parnice radi utvrđivanja osporene tražbine. Vjerovnik koji je već u trenutku upućivanja pokrenuo parnicu po prirodi stvari ne može doći u situaciju da nije pokrenuo parnicu do isteka roka koji mu je sud ostavio. Vjerovnik se upućuje na parnicu, a ne na podnošenje prijedloga za nastavak parnice. U tom pravcu izjasnila se i sudska praksa.³¹

Vjerovnici nižih isplatnih redova (čl. 72. SZ) prijavljuju svoje tražbine samo ako i njih stečajno vijeće posebno pozove da prijave svoje tražbine (čl. 173/5. SZ). Oni bi stoga mogli predložiti nastavak postupka tek pod uvjetom da ih stečajno vijeće pozove da prijave tražbine, da nakon toga to i učine i da im tražbina bude osporena.

2.3.3.3. Troškovi preuzetih parnica

Tražbine koje su nastale do otvaranja stečajnoga postupka vjerovnik ostvaruje kao stečajni vjerovnik, a one koje nastaju nakon toga kao vjerovnik stečajne mase. Tužitelj koji uspije u parnici protiv stečajnog dužnika bi stoga trebao parnične troškove nastale do dana prekida postupka ostvarivati kao stečajni vjerovnik, a one nastale nakon toga kao vjerovnik

³⁰ VTS RH,PŽ-1379/00 od 11.04.2000.

³¹ Tako se u odluci VTS RH, broj PŽ-5644/00 od 13.12.2000. ističe: “Tužitelj je već pokrenuo parnicu prije otvaranja stečajnog postupka, pa ne može doći u situaciju u kojoj će se smatrati da je odustao od vođenja parnice. Odredba iz čl.178.st.4. SZ ne može se tumačiti tako da bi ona obuhvaćala i gubitak prava na podnošenje prijedloga za nastavak već pokrenute parnice. Njome je određen prekluzivni rok u kojem je vjerovnik dužan ustati tužbom. Istekom toga roka gubi pravo na podnošenje tužbe, a što znači da bi tužbu koja je podnesena nakon isteka roka valjalo odbaciti kao nedopuštenu. U konkretnom slučaju prvostupanjski sud nije međutim odbacio tužbu kao nedopuštenu (to i nije bilo moguće, jer je parnica već bila u tijeku), već je donio rješenje kojim utvrđuje da je tužitelj povukao tužbu. To utvrđenje nije točno, jer iz spisa ne proizlazi da je tužitelj povukao tužbu, a jednako tako niti iz jedne procesne odredbe ne proizlazi da bi se smatralo da je tužitelj povukao tužbu.”

stečajne mase. Parnice o imovini koja ulazi u stečajnu masu koje su u vrijeme otvaranja stečajnoga postupka bile u tijeku preuzet će u ime i za račun dužnika stečajni upravitelj (čl. 95/1. SZ). Ako stečajni upravitelj odmah nakon nastavljanja prekinute parnice prizna tužbeni zahtjev ili se odrekne tužbenog zahtjeva, protivna će stranka troškove parničnog postupka moći ostvarivati samo kao stečajni vjerovnik, a u protivnom daljnji troškovi parnice namirit će se kao dugovi stečajne mase (čl. 95/2. SZ). Ima mišljenja da odredbe čl. 95. SZ izazivaju dilemu o tome odnosi li se odredba stavka 2. samo na parnice o imovini koja ulazi u stečajnu masu ili na sve preuzete parnice, te se u prilog tezi da se odnosi samo na parnice o imovini koja ulazi u stečajnu masu ističe da bi stavak 1. izgubio svaki smisao ako bi se odvojio od stavka 2., kao i okolnost da se pravo na naknadu troškova preuzetih parnica vođenih o tražbinama stečajnih vjerovnika prosuđuje po općim pravilima o naknadi troškova; stečajni vjerovnik koji je uspio u parnici za utvrđenje može tražiti naknadu troškova kao vjerovnik stečajne mase, jer je ta obveza stečajnoga dužnika zasnovana radnjom stečajnoga upravitelja (arg. iz čl. 87/1. 1. SZ).³²

U ostale obveze stečajne mase spadaju i obveze zasnovane radnjama stečajnoga upravitelja ili na drugi način upravljanjem, unovčenjem i podjelom stečajne mase, a koje ne spadaju u troškove stečajnoga postupka (čl. 87/1. 1. SZ). Oспорavanje tražbine od strane stečajnog upravitelja, držim, nije radnja kojom je zasnovana obveza po osnovi troškova parničnog postupka koji su nastali do pružanja parnice. Ne postoji uzročna veza između radnje stečajnoga upravitelja i parničnih troškova nastalih do dana otvaranja stečajnog postupka. Ako stečajni upravitelj ne ospori tražbinu, vjerovnik (tužitelj) te troškove može ostvarivati samo kao stečajni vjerovnik. Nema razloga stavljati ga u povoljniji položaj u slučaju kad mu je tražbina osporena i kada je u nastavljenoj parnici uspio u sporu. Time bi bio i privilegirani u odnosu na stečajne vjerovnike čije tražbine nisu osporene, jer bi parnične troškove nastale do dana prekida postupka naplatio u punom iznosu kao vjerovnik stečajne mase, dok bi vjerovnik čija tražbina nije osporena troškove nastale do prekida mogao namiriti razmjerno kao stečajni vjerovnik. Oспорavanjem tražbine stečajni upravitelj zasniva obvezu po osnovi onih parničnih troškova koji nastaju od trenutka nastavka prekinute parnice. Oспорavanje tražbine ima u suštini isti učinak kao i protivljenje tužbenom zahtjevu (nepriznavanje tužbenog zahtjeva, odnosno neodricanje od tužbenog zahtjeva) u smislu čl. 95/1. SZ, jer u oba slučaja dolazi do daljnjeg nastavljanja prekinute parnice.

Vjerovnici koji su vodili parnicu bez sudjelovanja stečajnoga upravitelja mogu zahtijevati naknadu svojih troškova iz stečajne mase ako je vođenje parnice bilo korisno za masu (čl. 181/3. SZ). Vjerovnik (osporavatelj tražbine) parnicu nastavlja u ime i za račun dužnika. Ako uspije u sporu, pravo na naknadu troškova od protivne strane ima stečajni dužnik jer je on stranka. Oспорavatelj kao zastupnik po zakonu stečajnog dužnika u takvoj parnici, ima pravo od stečajnog dužnika zahtijevati da mu se iz stečajne mase isplati trošak kojeg je imao vođenjem parnice. Ako stečajni dužnik ne uspije u tako nastavljenoj parnici, bit će dužan tužitelju nadoknaditi parnični trošak koji je nastao nakon nastavka parnice, kao vjerovniku stečajne mase. Za stečajnog dužnika to predstavlja umanjenje imovine (stečajne mase), pa bi trebao moći zahtijevati naknadu štete od oспорavatelja po općim pravilima o odgovornosti za štetu.

³² M. Dika: Osnovne procesnopravne posljedice..., str. 6. Autor ipak dopušta mogućnost tumačenja odredbe čl. 95/2. tako da bi se ona odnosila na sve parnice, a ne samo na one o imovini koja ulazi u stečajnu masu.

2.3.3.4. Posebno o prekidu postupka u slučaju prodaje imovine stečajnoga dužnika kao cjeline

Vjerovnici mogu na izvještajnom ročištu ili na kojoj kasnijoj sjednici skupštine odlučiti da se umjesto unovčenja pojedinih dijelova imovine dužnika odredi prodaja imovina dužnika kao cjeline. Prodaja imovine dužnika kao cjeline posebno je uređena (čl. 163.a. do 163. m. SZ).³³ Nakon pravomoćnosti rješenja stečajnog vijeća o potvrđivanju ugovora o prodaji stečajni se postupak nastavlja protiv stečajnog dužnika kojeg zastupa stečajni upravitelj (čl. 163. l. SZ). Pravne posljedice otvaranja stečajnoga postupka ostaju na snazi i nakon prodaje imovine dužnika kao cjeline. Kupac preuzima imovinu bez obveza. Obveze stečajne mase terete stečajnu masu (čl. 163. k. SZ). Vjerovnici se namiruju u nastavljenom stečajnom postupku iz stečajne mase, koja u suštini čini svotu novca koju je kupac platio kao kupovnu cijenu.

Danom pravomoćnosti rješenja o potvrđivanju ugovora o prodaji prekidaju se svi postupci koje prema odredbama Stečajnoga zakona nastavlja kupac u svoje ime i za svoj račun (čl. 163. a. SZ). Odredba bi se odnosila na sve postupke, jer nije rečeno da se prekidaju samo parnični postupci. Sve postupke kupac po prirodi stvari ne može nastaviti u svoje ime i za svoj račun. Parnica koju je pokrenuo vjerovnik za utvrđenje na koju je upućen iz razloga što mu je tražbina osporena nastavlja se između toga vjerovnika kao tužitelja i stečajnoga dužnika kao tuženika. Kupac ne preuzima obveze, pa ne može u parnici doći u položaj tuženika. Zapravo i ne postoje stvarni razlozi zbog kojih je propisano da se prekidaju svi postupci, jer prodaja imovine kao cjeline nije zapreka za sud ni za stranke da poduzimaju radnje u postupku. Moglo bi se reći da to nije zapreka ni za kupca, jer ima dovoljno vremena prije sklapanja ugovora o prodaji upoznati se sa svim postupcima u tijeku.

Parnice pokrenute radi ostvarivanja prava dužnika prema trećima kupac nastavlja u svoje ime i za svoj račun, ako zakonom ili ugovorom o prodaji nije drukčije određeno (čl. 163. i / 3. SZ). Kupac preuzima cjelokupnu imovinu stečajnog dužnika, pa je razumljivo da nastavlja postupke o tim tražbinama (koje su dio imovine dužnika) u svoje ime i za svoj račun. U parnici dolazi do sukcesije u procesnopravni položaj tužitelja u kojem položaju se nalazio stečajni dužnik. Tuženik se ne može protiviti stupanju kupca u parnicu pozivom na opću odredbu čl. 195. ZPP, jer je njezina primjena isključena posebnom odredbom (čl. 163. i / 6. SZ). Do prekida postupka dolazi po samom zakonu (čl. 212. t. 5. ZPP), a postupak bi se nastavio čim to kupac predloži (arg. iz čl. 215/3. ZPP).

Kupac nastavlja i postupke o različitim pravima kojima je opterećena imovina koju je preuzeo. U tim parnicama kupac će biti u ulozi tuženika, pa će nastavak parnice predložiti u pravilu tužitelj. Ako je bio u tijeku ovršni postupak nastaviti će se protiv kupca kao ovršenika.

Parnice o osporavanju tražbina vjerovnika nastavljaju se u ime i za račun stečajne mase (čl. 163. i. / 3. SZ). U tim incidentalnim parnicama tužitelj je vjerovnik čija je tražbina osporena, odnosno osporavatelj koji je osporio tražbinu utemeljenu na ovršnoj ispravi, a tužnik je stečajni dužnik. Stečajni dužnik ostaje tuženik i nakon prodaje imovine kao cjeline. On prodajom ne prestaje postojati, pa se parnice nastavljaju protiv njega, a ne protiv "stečajne mase" kako je propisano.

Parnice o pobijanju pravnih radnji poduzetih prije otvaranja stečajnoga postupka (čl. 127. do 144. SZ) mogu se nastaviti za račun stečajnog dužnika (a i pokrenuti nove parnice nakon prodaje) ako ugovorom o prodaji nije drukčije određeno. Ako se pravne radnje tiču

³³ Vidi pobliže: A. Eraković: Prodaja imovine stečajnog dužnika kao cjeline u knjizi Stečaj i ovrha- aktualnosti zakonodavstva i sudske prakse, Inženjerski biro, Zagreb, 2001., str. 135-156.

razlučnih prava kojima je opterećena imovina koju je kupac preuzeo, parnicu može nastaviti, odnosno pokrenuti kupac u svoje ime i za svoj račun.

3. UČINCI STEČAJA NA OVRŠNI POSTUPAK I POSTUPAK OSIGURANJA

3.1. OPĆENITO O ODNOSU STEČAJA I OVRHE

Ovršni postupak i stečajni postupak imaju u osnovi zajednički cilj – namirenje vjerovnika prisilnim putem. Cilj je ovršnog postupka prisilno ostvarenje tražbine ovrhovoditelja utvrđenoj u ovršnoj ispravi iz pojedinačno određenih dijelova ovršenikove imovine, odnosno prisiljavanje ovršenika na određeno individualno ponašanje. Ovršni postupak je u pravilu dvostranački postupak, a sastoji se iz dva osnovna stadija; stadija određivanja ovrhe i stadija provedbe ovrhe. Osnovni je cilj stečajnog postupka skupno namirenje vjerovnika stečajnoga dužnika, unovčenjem njegove imovine i podjelom prikupljenih sredstava vjerovnicima (čl. 2/1. SZ). Ovrha je dakle individualna egzekucija, dok je stečaj generalna egzekucija. Za razliku od ovrhe, stečaj ima za cilj i eliminaciju iz pravnog i gospodarskog prometa ekonomsko- financijski nesposobnih dužnika. Dužnik pravna osoba zaključenjem stečajnog postupka prestaje postojati (čl. 196/3. SZ), dok zaključenjem stečajnog postupka nad imovinom dužnika pojedinca, on gubi svojstvo trgovca pojedinca odnosno obrtnika (čl. 196/4. SZ). Kako je stečaj generalna ovrha, u pravilu paralelno ne mogu teći i ovršni i stečajni postupak. Kada je u pitanju namirenje tražbina stečajnih vjerovnika prioritet ima stečajni postupak. Ovršni postupak isključuje stečajni postupak u ostvarivanju prava izlučnih vjerovnika, a i razlučnih vjerovnika ako je ovršni postupak radi ostvarenja tražbine osigurane razlučnim pravom pokrenut prije nego što je pokrenut postupak unovčenja predmeta razlučnog prava unutar stečajnoga postupka.

3.2. ZABRANA OVRHE I OSIGURANJA

3.2.1. Kao mjera osiguranja u prethodnom postupku

Tijekom prethodnog postupka (u kojem se ispituje postoji li koji od stečajnih razloga) stečajno vijeće može na zahtjev predlagatelja ili po službenoj dužnosti odrediti sve mjere koje smatra potrebnim kako bi se spriječilo da do donošenja odluke o prijedlogu za otvaranje stečajnoga postupka ne nastupe takve promjene imovinskog položaja dužnika koje bi za vjerovnike mogle biti nepovoljne, pa tako između ostalog zabraniti ili privremeno odgoditi određivanje, odnosno provedbu ovrhe ili osiguranja protiv dužnika (čl. 44/2. 3. SZ). O zabrani ovrhe ili osiguranja ovršni sud vodi računa po službenoj dužnosti, jer se ovrha ne može odrediti protivno zakonitoj zabrani. Posredno, takav zaključak proizlazi iz odredbe po kojoj sud u povodu žalbe protiv rješenja o ovrši po službenoj dužnosti pazi na to je li ovršna isprava na temelju koje je doneseno rješenje o ovrši ukinuta, poništena, preinačena ili na drugi način stavljena izvan snage, odnosno je li na drugi način izgubila svoju djelotvornost ili je utvrđeno da je bez učinka.³⁴ Ako je ovrha već određena prije zabrane, stečajni sud može zabraniti provedbu ovrhe: Ako je sud započeo s provedbom, stečajni sud je može privremeno odgoditi, a rješenje stečajnog vijeća obvezuje ovršni sud.

3.2.2. Kao pravna posljedica otvaranja stečajnoga postupka

Zabrana ovrhe i osiguranja, jednako kao i kada je u pitanju dopuštenost tužbe, ovisi o tome koji od četiri kategorije vjerovnika stečajnoga dužnika predlaže ovrhu.

³⁴ Čl. 46.st.2.t.3.i 46.st.3.t.1. Ovršnog zakona (NN, br.57/96.i 29/99, - OZ).

1. Nakon otvaranja stečajnog postupka pojedini stečajni vjerovnici ne mogu protiv dužnika tražiti osiguranje ili ovrhu na dijelovima imovine koja ulazi u stečajnu masu niti na drugoj imovini dužnika (čl. 98/1. SZ). Stečaj je generalna ovrha, pa je razumljivo da ona isključuje individualnu ovrhu. Druga imovina dužnika jeste imovina dužnika pojedinca na kojoj se ovrha protiv njega ne bi mogla provesti, kad on ne bi bio trgovac pojedinac ili obrtnik, pa ne ulazi u stečajnu masu (čl. 68. SZ). To je imovina koja je isključena od ovrhe, pa to ostaje i nakon otvaranja stečajnog postupka. Stečajni vjerovnici mogu svoje tražbine ostvarivati samo u stečajnom postupku (čl. 96. SZ), pa i oni vjerovnici koji imaju ovršnu ispravu moraju podnijeti prijavu stečajnom upravitelju; ako tražbina bude osporena, na parnicu će biti upućen osporavatelj da dokaže osnovanost svog osporavanja (čl. 178/3. OZ). Tako i sudska praksa: “Od dana nastupanja pravnih posljedica otvaranja stečajnog postupka ne može se dopustiti izvršenje protiv dužnika. I takvo potraživanje vjerovnik je dužan prijaviti u stečajnom postupku. Ako stečajni upravitelj ospori potraživanje, stečajno vijeće upućuje na parnicu dužnika, a ne vjerovnika”.³⁵

2. Izlučni vjerovnici mogu radi ostvarivanja svojih prava protiv dužnika pokrenuti postupke ovrhe i osiguranja po općim pravilima ovršnoga postupka i nakon otvaranja stečajnoga postupka (čl. 98/4. SZ). Izlučni vjerovnici osvaruju svoje pravo na izdvajanje predmeta iz stečajne mase prema pravilima koja važe za ostvarivanje tih prava izvan stečajnog postupka (79/1. SZ), dakle, kao da stečaj nije otvoren. “Stečajno vijeće nije ovlašteno ni nadležno odlučivati o tome postoji li ili ne postoji izlučno pravo. O tome odlučuje isključivo sud u parničnom postupku”.³⁶ Naravno, ako već ima ovršnu ispravu, može pokrenuti ovršni postupak. Prijedlog za ovrhu podnosi se stvarno i mjesno nadležnom sudu prema općim procesnim pravilima, jer u ovršnom postupku nema atrakcije nadležnosti kao u parničnom postupku (arg. iz čl. 19. t. 2. ZS).

3. Nakon otvaranja stečajnoga postupka, razlučni vjerovnici ovlašteni su pokrenuti postupak ovrhe ili osiguranja po općim pravilima ovršnoga postupka (čl. 98/5. SZ). Na to su ovlašteni i kada su prijavili tražbinu osiguranu razlučnim pravom stečajnom upravitelju, jer okolnost da je neko razlučno pravo osporeno ne utječe na pravo vjerovnika da svoju tražbinu osiguranu razlučnim pravom namiri izvan stečajnoga postupka (čl. 178/12. SZ). Ovrha se provodi prema pravilima Ovršnog zakona pred stvarno i mjesno nadležnim sudom. U ovršnom postupku otvaranjem stečajnoga postupka ne dolazi do atrakcije nadležnosti suda koji provodi stečaj. U pogledu namirenja tražbina osiguranih razlučnim pravima na nekretninama, brodovima, brodovima u izgradnji i zrakoplovima te drugim pravima upisanim u odgovarajuću javnu knjigu postoji funkcionalna konkurentnost ovršnoga i stečajnoga postupka. Hoće li se ti predmeti unovčiti u ovršnom ili na prijedlog stečajnoga upravitelja u stečajnom postupku, uz odgovarajuću primjenu odredaba propisa o ovrsi kojima je uređena ovrha na nekretnini, ovisi o tome tko je prvi inicirao postupak (arg. iz čl. 164. SZ). Ako je stečajni upravitelj inicirao prodaju u stečajnom postupku, prijedlog za ovrhu kojeg podnese razlučni vjerovnik bit će nedopušten zbog zabrane dvostruke litispedencije (čl. 194. ZPP, čl. 19/1. OZ i čl. 6. SZ). Razlučni vjerovnik neće moći po prirodi stvari pokrenuti ovršni postupak ni kada razlučno pravo nije upisano u javnoj knjizi, ako je stečajni upravitelj već unovčio predmet razlučnog prava po pravilima stečajnoga prava. Prema sudskoj praksi: “Stečajno vijeće svojom odlukom ne može spriječiti razlučnog vjerovnika da pokrene ovršni postupak. Vjerovnik je dakle mogao i još uvijek može pokrenuti sudski postupak radi namirenja prodajom nekretnine, na kojoj, prema njegovom mišljenju, ima pravo na odvojeno

³⁵ Privredni sud Hrvatske, Pž-3222/92. od 11.05.1993, Praxis iuridica mercatoria, 1/241.

³⁶ VTS RH, Pž-2861/00 od 04.07.2000.

namirenje. U tom sudskom postupku, stečajni upravitelj će se tome usprotiviti i koristiti pravne lijekove ako smatra da vjerovnik nema razlučno pravo. Ako razlučno pravo postoji, nekretnina će se prodati prema propisima o ovrši kojima je uređena ovrha na nekretnini i u slučaju da se prodaja obavi na prijedlog stečajnoga upravitelja u stečajnom postupku (čl. 164. SZ). Ako bi se ipak dogodilo da stečajni upravitelj pristupi prodaji na neki drugi način, kao da razlučno pravo ne postoji, vjerovnik bi mogao u postupku osiguranja ishoditi privremenu mjeru zabrane otuđenja nekretnine, jer je prema čl. 98. st. 5. SZ ovlašten pokrenuti postupak osiguranja”.³⁷

Ako vjerovnik tijekom posljednjih trideset dana prije podnošenja prijedloga za otvaranje stečajnoga postupka, ili nakon toga sudskom ovrhom ili prisilnim sudskim osiguranjem stekne koje razlučno ili slično pravo na imovini dužnika koja ulazi u stečajnu masu, to pravo otvaranjem stečajnoga postupka prestaje (čl. 97. SZ). Prestaje dakle samo pravo koje je stečeno ovrhom ili prisilnim sudskim osiguranjem, a ne i ono koje je stečeno javnobilježničkim osiguranjem, dobrovoljnim sudskim osiguranjem, dobrovoljnim izvansudskim osiguranjem ili po samom zakonu. Upisi u javne knjige dopustit će se i provesti i nakon otvaranja stečajnoga postupka, ako su uvjeti za upis ostvareni prije toga (čl. 98/6. SZ).

4. Ovrha radi ostvarenja tražbina vjerovnika stečajne mase koje nisu zasnovane pravnom radnjom stečajnoga upravitelja nije dopuštena šest mjeseci od otvaranja stečajnoga postupka (čl. 99/1. SZ). U pitanju su tražbine na čiji nastanak stečajni upravitelj nije imao nikakav utjecaj, kao što su tražbine radnika iz čl. 86. Zakona o radu koje se namiruju kao troškovi stečajnoga postupka, iako su nastale prije otvaranja stečajnoga postupka. Bez ovog privremenog moratorija često ne bi bilo dovoljno sredstava za poduimanje prvih radnji u stečajnom postupku, posebno kada treba privremeno nastaviti s poslovanjem stečajnog dužnika. Zabrana se ne odnosi na tražbine zasnovane pravnom radnjom stečajnoga upravitelja, uključujući i radnje privremenog stečajnoga upravitelja u prethodnom postupku. Ne odnosi se ni na (1) obveze stečajne mase iz dvostranobveznoga ugovora kojeg je stečajni upravitelj odlučio ispuniti, (2) obveze iz trajnoga obveznog odnosa za vrijeme prvoga roka u kojem je stečajni upravitelj mogao otkazati ugovor, (3) obveze iz trajnoga obveznoga odnosa ako je stečajni upravitelj primio protučinidbu u korist stečajne mase, (4) poreze koji su prihod državnoga proračuna ili proračuna jedinica lokalne uprave i samouprave, ili prihodi mirovinskih i invalidskih fondova te Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje (čl. 99/2. SZ).

3.3. PREKID I NASTAVAK OVRŠNOG POSTUPKA I POSTUPKA OSIGURANJA

Otvaranjem stečajnog postupka prekidaju se postupci ovrhe i osiguranja koji su bili pokrenuti prije toga. Ovršne postupke i postupke osiguranja koji su pokrenuti radi ostvarenja odnosno osiguranja tražbina stečajnih vjerovnika obustavlja ovršni sud, nakon što budu nastavljeni (čl. 98/3. SZ). Stečajni vjerovnici mogu svoje tražbine ostvarivati samo u stečajnom postupku, pa je razumljivo da se ovršni postupci obustavljaju. Prekid postupka nastupa po samom zakonu. Sud pred kojim je postupak u tijeku donosi rješenje kojim utvrđuje da je postupak prekinut. Kad se ispune uvjeti za nastavak postupka, tj. kad stečajni upravitelj preuzme postupak ili kad ga sud na prijedlog protivne strenke pozove da to učini, taj isti sud donosi rješenje kojim se postupak obustavlja. Sudovi se ponekad pogrešno

³⁷ VTS RH,PŽ-4864/00 od 07.11.2000.

oglašavaju nenadležnim i predmet ustupaju sečajnom sudu. U ovršnom postupku nema atrakcije nadležnosti.

Postupci ovrhe i osiguranja koje su pokrenuli izlučni vjerovnici i razlučni vjerovnici također se prekidaju otvaranjem stečajnoga postupka, ali njih nastavlja i provodi ovršni sud po pravilima ovršnoga postupka (98/4. i 5. SZ). U vez s tim postupcima također ne dolazi do atrakcije nadležnosti. Izlučni i razlučni vjerovnici ovlašteni su pokrenuti postupak ovrhe i osiguranja i nakon otvaranja stečajnoga postupka, pa je logično da se postupci pokrenuti prije toga nastavljaju.

Ovršne postupke i postupke osiguranja koje je prije otvaranja stečajnoga postupka pokrenuo stečajni dužnik protiv svojih dužnika, nastavlja i provodi sud pred kojim su tekli prije toga, jer u ovršnom postupku ne dolazi do atrakcije nadležnosti otvaranjem stečajnoga postupka.

4. ZAKLJUČNE NAPOMENE

Izloženi učinci otvaranja stečajnoga postupka na parnični i ovršni postupak ukazuju na:

- to da poznavanje problematike stečajnoga prava ne može biti rezervirano samo za uži krug pravnika koji se njome bave. Učestalost stečajeva ima za posljedicu da se u parničnim i ovršnim postupcima često kao jedna od stranaka javlja osoba nad kojom je otvoren stečajni postupak. Stoga suci (općinskih i trgovačkih sudova), odvjetnici i pravni savjetnici u trgovačkim društvima trebaju biti informirani o tome kako postupiti u parničnom i ovršnom postupku u slučaju kada je nad je nad osobom koja je stranka u takvom postupku otvoren stečaj. Bitno je naglasiti da su pravni učinci različiti ovisno o tome koji se od četiri kategorije vjerovnika stečajnoga dužnika nalazi u ulozi tužitelja, odnosno ovrhovoditelja ili predlagatelja osiguranja. Stečajni vjerovnici mogu svoje tražbine ostvarivati samo u stečajnom postupku, a ostali vjerovnici (izlučni, razlučni i vjerovnici stečajne mase) mogu, argumentum a contrario, to učiniti i izvan stečajnoga postupka. Tužba stečajnog vjerovnika protiv stečajnoga dužnika nije dakle dopuštena, dok je tužba ostalih vjerovnika dopuštena. Jednako tako je zabranjena ovrha i osiguranje, ako se njome želi ostvariti, odnosno osigurati tražbina stečajnoga vjerovnika. Svi postupci u tijeku (parnični, ovršni, postupci osiguranja) prekidaju se po samom zakonu nastupanjem pravnih posljedica otvaranja stečajnoga postupka. Posupak se nastavlja pred onim sudom pred kojim je i započet. Nakon donošenja rješenja o nastavku parničnog postupka, sud koji nije ujedno i stečajni sud donosi rješenje kojim se oglašava nenadležnim i predmet ustupa sudu koji provodi stečajni postupak. Ako se parnica vodi o tražbini stečajnoga vjerovnika, daljnji tijek nastavljenog parničnog postupka ovisi o tome kakva je bila sudbina te tražbine u stečajnom postupku., Ako je tražbina priznata u stečajnome postupku, u trenutku kada se ispune pretpostavke za nastavak, sud će tužbu odbaciti (ukoliko je ne povuče sam tužitelj). Sud će tužbu odbaciti i u slučaju kada vjerovnik (tužitelj) nije prijavio tražbinu stečajnome upravitelju. Ako je tužitelj prijavio tražbinu i ako mu je osporena na ispitnom ročištu, parnični postupak će se nastaviti i u pravilu okončati donošenjem presude kojom se utvrđuje da tražbina postoji, odnosno da ne postoji.

Prekinuti ovršni postupak i postupak osiguranja nastavlja ovršni sud. U ovršnom postupku i postupku osiguranja ne dolazi do atrakcije nadležnosti. Kada se ispune pretpostavke za nastavak, sud obustavlja postupak, ako se ostvaruje odnosno osigurava tražbina stečajnog vjerovnika. Nalazi li se u ulozi ovrhovoditelja, odnosno predlagatelja osiguranja izlučni, razlučni ili vjerovnik stečajne mase (izuzeto i ovaj vjerovnik može pokrenuti ovršni postupak prije otvaranja stečajnoga postupka, jer se određene tražbine namiruju kao obveze stečajne mase, iako su nastale prije otvaranja stečajnoga postupka), postupak se ne obustavlja, već se nastavlja njegovim preuzimanjem.